Izhaja vsak dan razen sobot in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 26, 1914, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., pondeljek, 16. decembra (Dec. 16), 1929. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 294

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Amerika prevzame finančno kontrolo Mehike?

Novi prezident Rubio bo konferiral s Hooverjem o božiču. Vest se glasi, da ameriška vlada prevzame mehiške dolgove in podeli Mehiki velik kredit. Naše oblasti zaščitile Callesa pred aretacijo na meji

New York, 14. dec. — Elias Plutarco Calles, prejšnji mehiški predsednik, je včeraj dospel s parnikom "Bremenom" iz Evrope in imel je oficielen sprejem. Poleg mehiških diplomatov ga je sprejel tudi predstavnik ameriškega državnega departmenta. Calles je bil informiran, da ga v Laredu, Tex., čaka zaporno povelje, ki ga je izdal ameriški distriktni pravdnik Valls na zahtevo ondotnih mehiških klerikalcev, ki so Callesa obtožili umora dveh mehiških generalov, katera sta bila ustreljena v zadnji revolti v Mehiki. Obenem je bil Calles informiran, da so zvezne oblasti v Washingtonu odredile svojim organom na meji, naj skrbe, da ne bo Callesa nihče nadlegoval, kadar pride v Laredo.

Washington, D. C. — Tu poročajo, da ameriška vlada prevzame rehabilitacijo cele finančne strukture v Mehiki. V ta namen se vrši konferenca v Beli hiši med predsednikom Hooverjem in novim mehiškim predsednikom Rubijem, ki pride v Washington 26. decembra. Medtem je mehiški poslanik Tellez v neprestanih razgovorih s predstavniki ameriške vlade in ameriški poslanik v Mehiki, Morrow, je tudi udeležen pri tej akciji.

Kolikor je doslej znano, je namen vseh teh konferiranj ta, da Mehika fondira vse svoje zunanje in notranje dolgove in ameriška vlada bo dala Mehiki večje posojilo s pogojem, da mehiška vlada takoj izplača vse tirjatve in obligacije, nakar bo dolžna le Združenim državam. V ta namen bo Hoover apeliral na kongres, da čim prej ratificira zadevno pogodbo, kadar bo predložena. Na ta način, kot pričakujejo, pride Mehika na trdno finančno stališče in v zameno dobe ameriške industrijske korporacije koncesije za neoviran razvoj in izkoriščanje mehiškega prirodnega bogastva.

Delavstvo za svoje stranke

Butte, Mont. — V tem mestu je v teku akcija za ustanovitev okrajne delavske stranke. Akcijo vodi lokalna centralna unija. Podvzeta je bila pred par meseci, ko je bil sprejet predlog, da se o ustanovitvi delavske stranke izrečejo lokalne unije. Večje število močnejših in manjših organizacij, ki so izdatna večina organiziranih delavcev v tem mestu, so je že izreklo za propozicijo. Od strani par lokalnih unij je prišla sugestija, da s stvarjo še nekoliko počakajo, kar je centralna unija upoštevala. Izvoljen pa je bil poseben odbor desetih članov z navodilom, da vodi akcijo za nominiranje delavskih kandidatov za mestne in okrajne urade.

Unija glažutnih delavcev razpuščena

Washington. — "Monthly Labor Review", mesečna publikacija vladnega delavskega departmenta, poroča o razpustu National Window Glass Workers unije. Bila je razpuščena formalno po glavnem odboru že lansko leto, ker je izgubila vse člane, razen nekaj stotin. Ustanovljena je bila leta 1880 po Vitezih dela. Leta 1910 je imela 70,000 članov in 18 let pozneje le 897. Bila je "craft" organizacija v pravem pomenu besede, unija izučenih delavcev, ki so mislili, da lahko kljubujejo novim strojem. Ker se ni znala in še manj pa hotela prilagoditi novim razmeram, jo je doletela najbolj tragična usoda.

Vatikansko napadalko so odgnali domov

Švedinjo, ki je hotela ustreliti škofa v katedrali sv. Petra, so razglasili za "zmešano"!

Rim, 14. dec. — "Osservatore Romano", uradno papeško glasilo, je včeraj suhoparno naznanil, da je vatikanska oblast spoznala Margareto Gudum Ramstad, švedsko državljanko, da ni "pri pravi pameti", vsled tega so bila proti njej ustavljena vsa sodna postopanja in ženska je bila deportirana domov na Švedsko. Izročili so jo včeraj švedskemu konzulu v Rimu, ki jo je hitro poslal iz Italije. Obenem je "Osservatore Romano" naznanil, da je preiskava dognala, da ni imel monsignor Smit, titularni škof in bivši apostolski vikar na Švedskem, nobenih intimnih zvez z omenjeno žensko in da so vse zadevne govorice izmišljene. Dalje je bilo naznanjeno, da je cerkvena oblast odredila disciplinarno postopanje proti nekemu švedskemu duhovnu, ki se je potegnil za Margareto Gudum Ramstad in obtožil Smita, da je imel z njo intimno razmerje.

Tako je papeški dvor zaključil kričečo afero na svoj tipičen zgodovinski način. Pritianil je neljubi osebi kratkomalo pečat blaznosti — in s tem je zadeva rešena. Margareta Gudum Ramstat je 24. novembra namerila revolver na škofa Smita v papeški stolni cerkvi sv. Petra. Trikrat je sprožila, toda revolver je bil nekaj pokvarjen in mehanizem je odpovedal. Lepo švedsko blondinko so takoj prijeli in jo držali zaprto v Vatikanu. Prej je služila kot governanta (pestunja) pri nekem odvetniku v Rimu, ki je potem pričal, da je popolnoma normalne pameti, ker drugače bi ji ne bil zaupal svojih otrok. Toda papež ni hotel žrtvovati škofa tuji ženski na ljubo — kaj pa je ena ženska? — in zato mora veljati napadalka za "blazno".

Accorsi pred sodiščem

Priče raztrgale mrežo omreženja

Pittsburgh, Pa. — Tretji dan obravnave rudarja Accorisija, ki je obtožen umora državnega kozaka Downeya, je bil žalosten za državnega prosekutorja. V prid obtožencu je pričalo 12 prič, ki so izjavile, da je popoldne dne 22. avgusta leta 1927 Accorsi popravljal svoj avto v Russeltonu, šest milj proč, kjer se je vršilo protestno zborovanje, na katerem je bil kozak Downey umorjen.

Dve državni priči sta trdili, da je obtoženec imel brke; njune izjave sta pobila dva brivca, ki sta pričala, da Accorsi ni nikdar nosil brk. Med pričami za zagovorništvo so bili domačini in tujerodci.

Zadrugarji nabavili letovišče

Marquette, Mich. — Zadružno gibanje tega okrožja skrbi tudi za razvedrilo in zabavo svojega članstva in simpatičarjev. V bližini Princetona so kupili eno milijo dolgo jezero in večji kos ob njem ležečega sveta, ki je zaraščen z mladimi brezami. Jezero in zemljišče bo služilo za zadružno letovišče: piknike, izlete, konference, za poletno šolo, otroško taborišče in podobno. Na prostoru zgradijo potrebna poslopja in ga spremene v krasen park.

Mussolini je zdaj prijatelj Avstrije

Dunaj, 14. de.—Avstrijski premijer Schober je včeraj informiral zbornico, da je Italija v tesnem prijateljstvu z njegovo vlado. Mussolini je sporočil Schoberju, da Italija umakne gotove odškodninske tirjatve od Avstrije z namenom, da bo imela priložnost dobiti posojilo v inozemstvu in da se čim prej finančno opomore — (da bo potem lahko izvedla fašistični puč proti socialističnemu delavstvu!)

Boj za samoohrano

Tekstilna vasica sklenila kupiti zapuščano tovarno, da se reši pogina

Huntington, Mass. — V sklepu tukajšnjih volilcev, da mesto kupi zapuščeno tekstilno tovarno od Dunn Woolen Mill kompanije, je zapopaden trd boj za obstanek in samoohrano. Vas je zrastla zaeno s tovarno katera je pred nekaj meseci prenehala z obratom. S tem so prenehala tudi sredstva za življenje za vse prebivalce.

Za tiste, ki si niso nabavili domov, je bila situacija primeroma lahka; ne pa za hišne posestnike, ki so vložili v svoje domove velik del svojega življenja. Prvi so povezali svoje stvari in šli po svetu; drugi so bili privezani na malo tekstilno vasico in premišljavali, kaj storiti. Prišli so na idejo, naj občina kupi tovarno in jo obratuje, ker vsi poskusi, da bi nagovorili kako podjetje, da se priseli v vas, so ostali neuspešni.

Ta odlok še ne pomeni, da je obstanek prebivalcem zagotovljen: potreben je denar za nakup zapuščene tovarne, za kar potrebujejo vsoto $30,000 dolarjev. Ako se temu malemu industrijskemu mestecu posreči to doseči, tedaj bo odgnan volk od hiše, vsaj tako upajo, in Huntington bo prvo mesteco v deželi, ki si po pomagal do kruha na ta, za Ameriko povsem nov način.

Senat sprejel nižje davčne lestvice

Vsi amendmenti progresivcev so bili zavrženi

Washington, D. C. — Senat je v soboto sprejel s 63 glasovi proti 14 predlogo znižanja dohodninskega in korporacijskega davka v natančno isti formi kot je bila sprejeta v nižji zbornici pred okrog desetimi dnevi. Nova davčna lestnica, katero je Hoover poklonil korporacijam in posameznim bogatinom z velikimi dohodki kot "božično darilo", velja že za to leto in znižuje posamezniku davek od poldrugega do pol odstotka od prvih $4000 celoletnega dohodka, od treh do dveh odstotkov od drugih $4000 in pet do štiri odstotke od preostale vsote dohodkov. Največ dobička bodo imele velike korporacije, ki plačujejo davek od dividend.

Progresivci v senatu so hoteli spremeniti predlogo z raznimi amendmenti, n. pr., da bi se letnih 160 milijonov dolarjev redukcije porabilo v druge svrhe in davek naj ostane, toda vsi amendmenti so bili odklonjeni. Predsednik Hoover podpiše novo davčno lestvico v pondeljek.

Hoover oprostil 50 "komunističnih" otrok

Washington, D. C. — V soboto je bilo aretiranih okrog 50 dečkov in deklic, ki se imenujejo "komunisti" in ki so demonstrirali pred Belo hišo proti "potlačenju revolucije na Haitiju". Kasneje je Hover odredil, da se otroci izpuste iz zapora in pošljejo domov k njihovim staršem.

POMEMBNA DELAVSKA KONFERENCA

Sklicana je v svrho izboljšanja unije in organizatoričnih metod

Cincinnati, O. — Bratovščina železniških klerkov bo prihodnji teden imela konferenco, ki bo izredne zanimivosti za vse delavske organizacije. Konferenc je sicer mnogo in različnih vrst, vendar pa so zelo redki slučaji posebno v delavskem gibanju, ki bi prišli skupaj voditelji kakšne organizacije z namenom, da doženejo, kaj je dobrega in kaj je slabega v zvezi s delom, ki ga opravljajo. Perfektnim se posebno radi smatrajo delavski voditelji.

Namen te konference, katere se udeleže vsi voditelji in organizatorji te bratovščine, je oceniti metode v zvezi z vodstvom organizacije, zavreči pomanjkljive načine in jih nadomestiti z novimi. Zborovanja, ki bo trajalo ves teden, se udeleže tudi razni prominentni znanstveniki na polju ekonomije in sociologije.

Med zadnjimi bodo vodili diskuzijo sociološki ekonomi Ethelbert Stewart, načelnik zveznega biroja za delavsko statistiko, ki bo govoril o tekočih ekonomskih tendencah in njihovih efektih na delavstvo; profesor Wm. Leiserson iz Antioch kolegija in Stewart Chase, ki je med najboljšimi kritiki naše gospodarske strukture. O organizatoričnih metodah Amalgamated Clothing Workers unije bo poročal načelnik njenega zapadnega departmenta Frank Rosenblum; odvetnik železničarskih unij Donald Richberg, ki je obenem najboljša avtoriteta o vrednosti ameriških železnic, govoril bo tudi liberalni duhoven Herbert Bigelow o delavski politični akciji.

V pravem pomenu besede bo to šola za voditelje in organizatorje unije. Z njo upajo sklicatelji koristiti organizaciji s povečanjem lastnega obzorja in znanja. Med ameriškimi podjetniki in voditelji velebiznisa so take konference jako razvite, ne pa med delavskimi organizacijami, kar je velik vzrok za počasen napredek ameriškega delavstva.

Ameriške čete preprečile haitiški puč

Domačini sovražijo Bornov režim

Port-au-Prince, Haiti, 14. dec. — Poveljstvo tukajšnjih ameriških pomorskih čet je danes informiralo predsednika Hooverja, da je bilo na Haitiju že vse pripravljeno za revolto domačinov proti režimu haitskega predsednika Louisa Borna, toda ameriške čete so pravočasno zmešale štrene voditeljem in preprečile vsako akcijo. Hrbtenica nameravani vstaji je temeljito zlomljena, se glasi poročilo. Medtem nasprotniki (domačini ljuto kritizirajo predsednika Borna. Očitajo mu, da je pod zaščito ameriških bajonetov uzurpiral vso ustavno oblast deželice.

Profesor odslovljen, ker je kritiziral biblijo

Birmingham, Ala. — Dr. Horace Calvin Day, profesor biologije v tukajšnjem Howard kolegiju, baptističnem zavodu, je izgubil službo, ker je dijakom pravil, da so pripovesti v bibliji o Jonu, Noetu in njegovi barki in druge take reči navadne bajke.

Kdor bo kašljal v cerkvi, plača kazen

London, 14. dec. — Župnik Basil Bourchier v župniji sv. Ane v Sohu, londonskem distriktu, priporoča, da vsakdo plača majhno denarno kazen, ki bo kašljal v cerkvi . . .

Predloga proti znižanju mezd

Washington, D. C. — Kongresnik Sabath iz Chicaga je v petek predložil v poslanski zbornici resolucijo, ki prepoveduje delodajalcem znižavanje mezd delavcem pod lestvice, ki so v veljavi v letu 1929. Ako bi kateri delodajalec prekršil ta sklep, bi bilo za kazen njegovo blago izključeno iz meddržavne trgovine. Sabath je dejal, da mnogi delodajalci reducirajo mezde kljub obljubi, ki so jo dali Hooverju.

Kitajske plačane pelje

Vlada se hvali, da je pobila 12,000 svojih rojakov

Šangaj, 14. dec. — Revolta kitajskih generalov proti vladi predsednika Kaiška je utrpela silen udarec, če so vesti vladnih organov resnične. Vladni viri poročajo, da se je revolta izjalovila in civilna vojna gre h koncu. Kaiškove čete so v zadnjih treh dneh pobile 12,000 vstašev, 7000 v okolišu Kantona na skrajnem jugu in 5000 v centralnih provincah, severno od Hankova. Rebelni general Tang Seng-či, ki je hotel okupirati Hankov in postaviti Vang Ćing-veja, komunističnega vodjo, predsednikom republike, je bil temeljito poražen.

Tokio, 14. dec. — Mandžurska vlada v Mukdenu je včeraj poročala, da sovjetske čete nadaljujejo svoje vojaške operacije v zapadni Mandžuriji vzlic mirovni konferenci v Kabarovsku. Sovjetske čete so v posesti vsega kitajskega ozemlja zapadno od Kinghanskega gorovja že od 20. novembra. Danes že je odpeljala iz Harbina konzularna ekspedicija v okupirano pokrajino, da se prepriča o resničnem položaju. V ekspediciji so konzularni uradniki Združenih držav, Japonske, Anglije, Francije in Nemčije.

Kemal paša se boji turških uporaikov

V ječo je pometal večje število socialistov in intelektualnih nasprotnikov

Zurih, Švica. — Kemal paša, turški vladar, se ravna po receptu vseh diktatorjev. Tudi pod njegovim režimom je svoboda vesti prepovedana, kar dokazujejo številni slučaji vladnih progonov na radikalce. Na štiri leta ječe je bil pred kratkem obsojen neki 18 letni mladenič, ker je bil na sumu, da čita socialistično literaturo. V dveletno ječo je bil vržen neki turški intelektualec, ker je kritiziral vlado radi njenega verskega stališča.

Pred nedavnim je bilo odsojenih na dolgoletno ječo 25 socialistov. Obtoženi so bili, da so nameravali vprizoriti puč. Vlada jih je poslala v zapore v mesta Urfan, El Asis in Diarbekir, ki se nahajajo v bližini kurdskega ozemlja, katero je polno vojaško kontrolo, kar pomeni, da so jetniki popolnoma odrezani od ostalega sveta.

Ruski pop ustreljen radi pridige

Moskva, 14. dec. — "Izvestja" poročajo, da je bil neki pravoslavni pop z imenom Fodgornov ustreljen v Petropavlovsku, ker je v cerkvi pridigal proti komunizmu. Moskovska radiopostaja je snoči naznanila, da je bilo v Astrahanu ustreljenih trinajst sovjetskih uradnikov, ki so poneverili javni denar za privatne ribnike.

Zaimis predsednik Grške

Atene, 15. dec. Aleksander Zaimis, bivši premijer, je bil včeraj v zbornici izvoljen predsednikom grške republike.

Magnat Young pred senatno inkvizicijo

Progresivni senatorji se kosajo z "najbistroumnejšim" voditeljem ameriškega kapitalizma; demokratski senatorji se izkazali dobri lakaji

Washington. — (F. P.) — Owen D. Young, ki je priznan voditelj ameriških bankirjev in veleindustrijcev, je odnesel zasluženi križec. Bil je zaslišan po senatnem odseku, ki je pričel voditi preiskavo elektrarske in radioindustrije. Young je zainteresiran v obe: je predsednik General Electric kompanije in predsednik direktorija American Radio korporacije. Poznan je tudi v Evropi, kjer je dobil svetoven sloves radi spretnega vodstva zadnjih reparacijskih poganj.

Odsek ga je pestil — le nekateri člani, drugi so ga zagovarjali — o delokrogu, manipulaciji, pogodbah in profitih American Radio korporacije, katera dominira to industrijo in ji diktira. To korporacijo kontrolirajo ravno isti interesesi kot General Electric, American Telephone & Telegraph kompanijo ter druge truste. Deluje roko v roki s to brzojavsko družbo, posebno v mednarodnih ozirih, ki je potom nje spojena s angleškimi, francoskimi in nemškimi kapitalisti.

V to družbo je bilo faktično vloženih 25 milijonov dolarjev. Njena kapitalizacija je bila nagnana na 97 milijonov dolarjev potom izdajanja zvodenenih delnic. Obresti in dobiček zahteva in prejema od zadnje vsote, kar pojasni vprašanje, zakaj so cene radioaparatov visoke. V slučaju da bo American Telephone & Telegraph kompanija absorbirala to korporacijo, kar se po zatrdilu Younga tudi zgodi v slučaju, da kongres razveljavi monopolistično pogodbo, ki jo ima s evropskimi kapitalisti, bo ljudstvo plačevalo telefonskemu in brzojavskemu trustu do izkrvavelosti.

Younga so naskakovali progresivni senatorji Couzens, Brookhart, Wheeler in Dill. Razen zadnjih dveh so bili vsi demokratski senatorji, med njimi tudi "progresivec" Barkeley, na strani "najpametnejšega" voditelja ameriških gospodarjev. Pestil ga je posebno senator Brookhart iz Iowe o vprašanju, koliko kapitalizacije naj kongres prizna korporaciji v svrho nastavljanja cen.

Young je stal na stališču, da so delničarji upravičeni, da vlečejo dividende, ki bi ne znašale manj kot osem procentov od 40 milijonov dolarjev. Brookhart ga je pričel strašiti, da bi bilo v takem slučaju boljše, da vlada prevzame industrijo in jo obratuje v interesu ljudstva. Rekel je, da vlada lahko prodaja bonde in dobi potrebni kapital proti veliko nižjim obrestim, kot pa privatne korporacije. Navedel je slučaj ontarijske hidroelektrarne, ki prihrani ljudstvu vsako leto na nizkih cenah lepe milijone dolarjev.

"A vladno obratovanje industrije je manj zadovoljivo, manj 'efficient' kot privatno", je bil Youngov steriotipični odgovor. "Ali mislite s tem reči, da bi v slučaju, ako bi bili v vladni službi, delali manj vestno kot sedaj, ko služite privatnim profitom?" ga je prijel inkvizitivni Brookhart. To je bilo preveč demokratskim senatorjem, ki so protestirali proti takim vprašanjem. Po političnem pripadništvu je Young demokrat in možni predsedniški kandidat te stranke pri prihodnjih volitvah.

Zaslišanje Owen D. Younga je pokazalo, da imajo veliko respekta do olikanih zastopnikov predatoričnih (rokomavharskih) interesov tudi takozvani progresivci, ki so se v tem slučaju nekateri jako okrašili, posebno pa Barkeley. Večina odseka mu je skušala podariti kolajno za njegovo spretno vodstvo monopolističnih interesov.

Narobe svet med delavci

Sin in oče v nasprotnem taboru

Cincinnati, O. — V družini železniškega sprevodnika Douglas D. Wadeja, ki živi v državi Texasu, je nekaj narobe. Oče je načelnik distriktne organizacije sprevodnikov na Texas and New Orleans železnici že 35 let. Svoj kruh si služi od sprevodnikov, namreč v delavskem gibanju. Ima tudi sina, ki je trgal hlače v višjih šolah, seveda s pomočjo očetovega zaslužka, ki ni beraški. Ko je dokončal šolo, je stopil v službo prej omenjene železnice.

Texas and New Orleans železniška družba je prišla na idejo, da je kompanijska unija boljša za njo kot pa bratovščina železniških klerkov. S to idejo v mislih je šla na delo in organizirala svojo kompanijsko unijo in z njo sklenila pogodbo. S tem si je prihranila $190,000 na računu klerkov, kot se je izrazil podpredsednik družbe.

Pri organiziranju kompanijske unije je bil aktiven tudi Douglas D. Wade, sin Douglasa D. Wada, ki že 35 let vleče plačo od organizacije železniških sprevodnikov in s katero je izšolal svojega sina. "Railway Clerk", glasilo bratovščine železniških klerkov, pravi, da je v Wadovi družini nekaj narobe. Ako je oče zanemaril svoje dolžnosti kot delavski voditelj pri šolanju svojega sina, je dolžnost sprevodnikov, pravi glasilo, da si izberejo drugega voditelja. Njegov sin je namreč tajnik in voditelj te kompanijske unije.

Proces proti marionskim stavkarjem

Njihove izpovedi so polne lukenj; "pretiravanje na obeh straneh...."

Burnsville, N. C. — (F. P.) Devet farmarjev, dva gozdarja in en tesar so perota, ki bo odločila o usodi osmih pomožnih šerifov, ki so pred sodiščem radi masakriranja marionskih stavkarjev. Zagovorništvo bo morala trdo delati, da bo tudi severokarolinske porotnike prepričala, da je šerifova četa streljala v obrambo.

Med obtoženci je tudi pomožni šerif Robert Ward, tovarniški boss, ki je na zatožni klopi izrazil, da je bilo po njegovem mnenju dosti laži na obeh straneh in da zgleda, da končno postane "goat". Nihče ga ne more prepričati, da je samo on oddal šest strelov. To je izjavil, ker ostali obtoženci trdijo, da so oddali le po par strelov in da je bil Ward najbolj priden s streljanjem na stavkarje.

Obtoženci pravijo, da je bilo od njihove strani oddanih le 24 ali 25 strelov. Zadetih pa je bilo 31 stavkarjev, med temi šest smrtno. Obtoženci tudi pravijo, da so prvi pričeli streljati stavkarji in so v dokaz navedli dva ubita stavkarja, ki ne moreta govoriti. Od osmih deputijev so štirje na plačilni listi Marion Mfg. kompanije, med njimi tudi Jim Owens, ki je že enkrat prej streljal na unijski urad.

Podjetniki ne prenehajo s penetracijo

Washington. — Grajenje tovarn v inozemstvu po ameriških kapitalistih se je komaj pričelo, pravi Louis Domeratzky, načelnik divizijskega oddelka z zveznem trgovskem departmentu. V poročilu argumentira, da je ta tok logičen in se vrši v zgodovinskem pravcu. V preteklosti, ko je bila Amerika še na šibkih gospodarskih nogah, so tudi tuji kapitalisti v tej deželi gradili tovarne. Ta zgodovinski proces sedaj pripada ameriškim kapitalistom, pravi Domeratzky.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (razen Chicago) in Kanado $6.00 za leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rukopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Nov. 30-29), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Drugače ne more biti

Senat je brcnil na cesto senatorja Vareja iz Pennsylvanije, ko je ugotovil, da je Vare s svojo politično mašino vred potrošil $785,000 za svojo volilno kampanjo. Pennsylvanski governer Fisher ima po ustavi pravico, da imenuje drugega senatorja na izpraznjeno mesto do prihodnjih volitev in je brž imenoval kapitalista Grundyja, ki je bil komaj pred par tedni razgaljen pred senatom kot kralj carinskih zakulisnikov v Washingtonu.

V senatu je zdaj velika jeza, ker se jim je pennsylvanski governer tako porogal. Ponovno so ugotovili, da si je Grundy tudi kupil senatni sedež, ker je prispeval $400,000 v sklad Fisherjeve volilne kampanje. Toda senat nima kontrole nad governerskimi volitvami in Grundyju ne morejo do živega; edino pikajo ga lahko, kar bodo tudi delali iz dna svojih src.

Nič smešnega ni, da je Grundy prišel v senat — smešno pa je početje takozvanih progresivcev, ki so repek in parklji republikanske stranke, tiste stranke, h kateri spada tudi Grundy. Republikanska stranka je politična stranka velikih kapitalistov, velebiznisa, torej ni nič smešnega, če je kapitalist Grundy imenovan, da zastopa pennsylvanske kapitaliste v senatu. Smešno pa je, če progresivci pričakujejo, da bodo kapitalisti, ki kontrolirajo državni aparat v Pennsylvaniji, poslali radikalca v zvezni senat. Kaj jim ne pade v glavo!

Ako bi bili farmarski progresivci v senatu res napredni, bi obrnili hrbet stranki milijonarjev in bi pomagali, da se ameriški delavci in mali farmarji, ki so večina volilcev, strnejo v lastno stranko. Tega nočejo storiti, zato pa je vse njihovo gobezdanje v senatu in zunaj senata mlatenje prazne slame.

Ameriški kapitalizem je danes že tako močan, tako je dobro organiziran gospodarsko, da ne potrebuje več političnih valpetov v Washingtonu. Kapitalisti stopajo direktno sami v vlado, katera polagoma postaja le izvrševalni biro njihove industrijske avtokracije in diktature. To je vsak dan bolj očitno dejstvo.

Kako je v mestu čudežev

Boston je na glasu po vsej deželi zaradi svoje cenzure knjig in iger, zaradi umora Sacca in Vanzettija in zadnje čase zaradi "čudežev", ki so dogajajo na katoliškem pokopališču v okolici mesta. Kako prijetno je živeti v tem mestu, naj svedoči sledeče priporočilo, ki ga posnemamo po magazinu Liberty:

"Imel sem nesrečo, da sem bival v Bostonu šest mesecev. Edina stvar, ki sem jo pozdravil, je bil vlak, ki me je odpeljal nazaj v New York. Bostončanje so največji bigotje, kar sem jih še videl. Protestanti in katoličani se neprenehoma grizejo in prijemajo drug drugega za goltanec.

Protestantski uradniki imajo seveda rajši protestantske nameščence, a v mnogih slučajih uposlujejo tudi katoličane, ampak katoliški uradniki ne poznajo drugih kot katoličane; pripadnikov druge vere ne tolerirajo pod nobenim pogojem. Jaz nisem videl niti enega katoličana v Bostonu, da bi dal protestantu delo.

Ako iščeš stanovanje v Bostonu, prvo vprašanje, ki ti ga zastavi gospodar ali agent, je kakšne vere si, če si protestant ali katoličan; če si druge vere kot je lastnik hiše, le pojdi. Isto je, ako iščeš opremljeno sobo. Navadno že čitaš v oglasih v listu, da se odda soba, toda prednost ima katoličan ali v drugem slučaju protestant.

Ker je mestna uprava v katoliških rokah, so naravno vsi policaji, gasilci, učitelji v javnih šolah in drugi javni nameščenci katoličani; drugoverca zaman iščeš v mestni službi. Ko so bili protestanti na krmilu, je bilo pa narobe. Sram jih bilo na obeh straneh! Še celo matere nagovarjajo svoje otroke, da se ne smejo igrati z deco druge vere. Vse življenje, javno in privatno, teče v znamenju vere. Bigotstvo, da mu ga ni para!"

Tako je v Bostonu. Ni čuda, da se tam gode čudeži. Saj se morajo. Dvajseto stoletje! In civilizacija!

Nekateri ljudje so kakor sova, ki se drži *tako resno in modro . . .*

Glasovi iz naselbin

Agitirajmo za Prosveto!

Radley, Kans. — Leto se bliža svojemu koncu in z njim se bo zaključila tudi kampanja za nove člane. Ker bo kampanja končana, ni še s tem rečeno, da ne smemo v bodoče agitirati za nove člane. Pridobivati jih moramo tudi v drugem letu, ker nam že dolžnost veleva, da moramo biti vselej in povsod dobri agitatorji za SNPJ.

Žal je lahko tistim, ki niso izrabili prilike za agitacijo, ki jo je nudila naša organizacija v svojem jubilejnem letu. V Kansasu se je še precej agilno agitiralo za nove člane in tudi uspeh je bil povoljen, ako upoštevamo dejstvo, da je v tej državi oziroma na premogovnem polju v okrajih Crawford in Cherokee že prav nizko število Slovencev.

Priporočljivo bi bilo, da bi se takoj po novem letu podvzela kampanja in agitacija za naročnike na dnevnik Prosveto, ker je list duša slovenskega naroda v Združenih državah. Ker se je članstvo SNPJ zelo pomnožilo in je sredina izdaja Prosvete preobložena z uradnimi in društvenimi poročili, ostaja v njej malo prostora za poučne članke in razprave. V tem oziru je veliko bolji dnevnik, ki nam prinaša gradivo, za katerega se bi mi kot delavci morali zanimati. V dnevniku smo čitali o konferenci med predsednikom Hooverjem in industrialci, čije namen je bilo odvrnitev krize, ki je pretila deželi radi borznega poloma. Seznanili smo se s Hooverjevimi točkami, katere je priporočal ob otvoritvi kongresa in smo iz njih lahko razvideli, ako so v korist delavcem ali ne. V dnevniku najdemo razprave, ki so v teku državnih legislaturah, o starostnem zavarovanju delavcev in drugih važnih stvareh. Iz njih nam je jasno, kako poslanci glasujejo, da se vemo potem ravnati na volilni dan. Ako ljudski zastopniki glasujejo za predloge, ki so v škodo delavcev, jih lahko v času volitev vržemo na politično smetišče in izvolimo take, ki bodo delali v korist delavcev, to je kandidate, ki jih postavi soc. stranka.

Dalje prinaša dnevnik Prosveta lepe povesti iz svetovne vojne, domač drobiž, smešnice in drugo gradivo. Pred leti smo v Kansasu veliko čitali in smo tudi kaj dosegli, a sedaj nekateri mislijo, da nam to ni več potrebno, ker so menda že dovolj "izobraženi." Veliko je pri nas še društvenih uradnikov, ki niso naročeni na dnevnik. Potrebno bi bilo, da Federacija društev SNPJ v Kansasu podvzame primerne korake za agitacijo na dnevnik Prosveto na svoji prvi seji. Ker imamo sedaj na razpravi dva iniciativna predloga, bi priporočal, da odbor skliče izredno sejo Federacije, ker je redna seja še daleč. Vsakdo lahko ve, da bi bilo zborovanje, na katerem bi razpravljali o teh vprašanjih, zelo važno.

Delničarjem slovenskega pogrebnega zavoda v Frontenacu naznanjam, da se vrši letna seja 5. januarja 1930 ob 2. popoldne v navadnih prostorih. Opozarjam vse delničarje kakor tudi društva, da se je udeleže v velikem številu. Pridite vsi, ki se za to podjetje zanimate. Na seji bodo predloženi računi, volil se bo odbor in izdelati se mora načrt, po katerem se ima odbor ravnati v prihodnjem letu. Leto 1929 je bilo važno v razvoju podjetja. Ako pridejo vsi, nas bo na seji nad dvesto. Slišali boste zanimivo poročilo o dividendah. Nadzornemu odboru tudi priporočam, naj bo z računi gotov o pravem času. Dovoljeno naj mi bo, da se na tem mestu iskreno zahvalim društvom in posameznikom za naklonjenost in sodelovanje pri tej ustanovi.

Fran Rugel, predsednik SPZ.

Ruski ujetniki

Virginia, Minn. — Nedolgo tega se je pisalo o slovenskih ujetnikih v Rusiji, nahajajočih se v gmotnih stiskah, katere jim branijo povrnitev v domovino. Celih "dvajset tisoč" ujetnikov smo pomerili na enem kopitu, povezali vse v eno vrečo in rekli: "Potrudite se sami in vse vam bo šlo na roke!" Po toliko času bi bili lahko peš dospeli v domovino ker med njo in Rusijo ni morja. Njihove težkoče smo primerjali s svojim prihodom v Ameriko z dnem, ko smo stopili na njena tla. Isti položaj smo imeli, kot oni tam, prazniх rok smo prišli, a bile so čvrste in vajene dela. Iz inteligentnejših mož, ki imajo nalogo s peresom krmariti čolnič našega mišljenja, pa je izpregovoril živ ponos in je rekel, da nam prošnje te vsebine presedajo, da je najboljše iti mimo njih. Poglejte nas, s prazno dlanjo smo prišli, a danes imamo nekaj, pojdite in storite tako tudi vi, pa boste imeli.

Predaleč smo od njih, da bi mogli soditi, kljub temu smo jih obsodili. Imeli smo v mislih četo čilih mož, ki je v svoji ambiciji zmožna povspeti se preko vsakega gorovja, samo hoteti mora. Pozabili smo, da so lahko med njimi mnogi, katere je vojna in nova zemlja ranila, da kljub najboljši volji ne morejo ničesar storiti zase. Težko so izpregovorili in izrazili svoje težkoče splošnosti. Kdo ve, kolika žalost in žrtve leže v ozadju? Saj mnogi še pri nas v Ameriki doprineso velike žrtve rajši kakor da bi izpregovorili v podrobnostih. In tedaj ljudje verjamejo, da je potreboval pomoči, pa pravijo: "Čemu ni bolje izpregovoril, omahnil, padel na tla, pa bi bili boj verjeli. Pasti mora, o neverni Tomaži! Moja zadnja beseda je, da se denar, ki bi se imel potrošiti po nepotrebnem, odpošlje rajši F. Godinu, kateri ga bo odposlal na pristojno mesto. Odkloniti človeku pomoč se pravi zasovražiti ga. Tega pa ne moremo, ne smemo in tudi ne bomo, kajti že sam tak glas bi udaril hujše od ujetništva. Ujetnikov se bomo spomnili v časih, ko se rodi odrešitelj in poslušali bomo njegov glas tudi po rojstvu. S tem bo pokazano, da ni v nas zamrl čut človekoljubja, ki dremlje v vsakem človeku in sega k onim, ki so v potrebi, pač pa da še živi in prinaša po zvezdi, na kateri temelji vsa naša zemlja, zlata, kadila in mire.

Joseph Kovacich.

Idite po svetu in učite . . .

Jordanville, N. Y. — Mnogo rojakov se pridno oglaša v Prosveti, posebno po prošli konvenciji SNPJ, zato se bom oglasil tudi jaz, ker se od tukaj le redkokdaj sliši kak glas v javnosti. Zdi se mi, da je pri nas tako kot je bilo v starem kraju, kadar so se ženice zbrale skupaj in si razkladale, kar so slišale v cerkvi, ko jim je gospod razlagal Kristusovo navodilo učencem, naj gredo po svetu in uče vse narode itd.

Delavci se moramo danes veliko učiti, ako hočemo napredovati in doseči uspehe. Ranjki Jože je bil dober učitelj in sedaj nam br. Molek podaja dnevno koristno čtivo v Prosveti. V zimski sezoni imamo precej časa za čitanje člankov in povesti, zato je potrebno, da to priliko porabimo za našo izobrazbo.

Ignac Šulgaj.

Naši kritiki

San Francisco, Cal.—Večkrat sem že mislil prijeti za pero, da napišem par vrstic, ali kaj ko enkrat ta piše tako, drugi pa spet drugače. Podpisi so pa od blazneža do ničvredneža in od kritika do hinavca. Obema bi svetoval, da prideta na dan, in ako vama leži kaj težkega na srcu, povejta to onim, katerim gre, in ne se skrivati, ker sta oba dobro poznana. Le ven z imenom!

Dopise, kakor so bili do sedaj, ki so bili spisani samo, kar je bilo oddano in povrh še dodano več kot polovica, lahko vsak spiše.

Posebno naj bodo onim, ki so tako napredni, v spominu volitve odbora SND, kamor so bile izvoljene v večini "cerkvene miši" na sugestijo ali predlog "Naprednjaka."

Prosil bi urednika, da pove v listu, ako je bil kateri moj dopis priobčen v Prosveti brez mojega podpisa. Urednik naj pove, kdaj in v kateri številki in kako je bil podpisan, da ne bodo nekateri, ki so krivi, rekli: Kaj pa Lekšan, saj ga tudi on lahko spiše.

Toliko na znanje. Ako niste zmožni sprejeti kritike, je ni treba na druge zvračati.

Pred kratkim sem prejel pismo od Mary E. Gallagher, tajnice Mooneyjevega obrambnega odbora, v katerem se zahvaljuje za vsoto $66.42, katero so prispevali člani SNPJ. Vsoto je poslal odboru br. Filip Godina, upravitelj Prosvete.

Andrew Leksan.

(Prosveta ni priobčila nobenega dopisa od br. Leksana brez njegovega podpisa.—Ured.)

Naša "kraljica"

Milwaukee, Wis. — Pri nas imamo "kraljico," čije sliko lahko vidite v koledarju A. M., ki trdi, da je popolnoma prepričana, da ji Bog in vera pomagata. Pravi, da je bila revna in da ji je sam Bog poslal nekega moža, ki ji je dal delo. Ako bi to ona pripovedovala dotičnemu možu, bi ji najbrž takoj pot pokazal. To bi morda še g. Trunk napravil.

Sicer bi bilo res prijetno, ako bi delavci dobivali delo od Boga. Prepričan sem, da bi vsak dan prišlo na milijone ljudi v cerkev, da dobe delo, ne pa v tovarne, kamor so prisiljeni iti sedaj, in Bog bi gotovo bolje postopal z delavci kot kapitalisti.

Louis Kocjan.

Smrtna kosa v starem kraju

Johnstown, Pa. — Te dni sem prejel žalostno vest od moje sestre v Ljubljani, da je 20. novembra t. l. umrla moja mati Apolonija Vidrih v Cerknici. Dočivela je visoko starost 90 let. Bila je zdrava do zadnje ure in vodila je gospodinjstvo, ki ga je prevzela po smrti svoje sinahe, dokler je ni ugrabila nagla smrt. Vedno mi je pisala, naj jo pridem obiskat, ker je že čas po 25 letih. Zadnjič sem ji pisal, da jo obiščem prihodnje leto, ko pojdemo na izlet v staro domovino in bila je zelo vesela. A usoda je hotela drugače. Tu zapušča dva sina, mene in Matevža v Lorainu, O., druga dva sina in eno hčer pa v stari domovini. Bila je najstarejša ženska v cerkniški občini.—**Andrej Vidrih.**

LJUDSKI GLAS

Več bratstva

Strabane, Pa. — Bližajo se zopet božični prazniki in novo leto bo kmalu tu. Čestitke bodo letele križem po svetu, želeč srečo in zadovoljnost v bodočem letu. Ali kaj pomagajo želje, ker so samo pene ter se razblinijo v nič. Delavec ne doseže nikoli, kar si želi. Tovarne, v katerih delajo tiste božične in novoletne karte, bodo naredile dobiček, in pa poštna uprava bo prodala veliko poštnih znamk, ljudstvo bo pa trpelo kot doslej.

Veliko se piše v listih za spremembo, da čas je že blizu, skoraj tukaj, ko bo delavstvo si lahko čestitalo na uspehu. Po mojem mnenju je tisti čas še daleč, ker sedaj, posebno po vojni, je delavstvo naredilo včasih en korak naprej, dva pa nazaj. To se lahko razvidi iz dejstva, da je veliko strokovnih unij propadlo v zadnjih par letih. Seveda je krivo temu največ konservativno in patriotično vodstvo. Delavec ne sme biti nikoli patriot, ker od tega ima gotovo izgubo, kapitalist pa dobiček. Kadar bo delavstvo imelo prave iskrene voditelje in kadar se bodo vse politične stranke in strokovne organizacije združile v eno mogočno delavsko stranko, potem je upati na zmago, drugače pa nikdar.

Društva, katera bodo ta mesec imela svoje letne seje, bodo večinoma zopet priporočala, da se naj izvolijo dobri uradniki itd., kar je že stara pesem, ko vidimo, kako je po konvenciji nastal razdor pri nekaterih društvih tudi v Chicagu, kjer nekdanji gl. odborniki ali vodilne zvezde tudi ne upoštevajo preveč sloge in bratstva pri društvu, katero so mogoče kdaj priporočali. To naredi slab vtis pri članstvu. Ravno tako se tudi čita več pritožb na gl. porotni odbor, posebno radi volitev delegatov. V tem je veliko osebnosti in sovraštva zraven. Kje je potem bratstvo? Mislim, da je samo v besedah, dejansko pa vse drugo. Torej opustimo večne prepire in osebnosti pri društvu, pustimo vsakemu svoje prepričanje in bodimo tudi dejansko kot brat z bratom.

Vic. Vodišek, član št. 138.

Kramljanje o luni

Temne pege, ki jih lahko s prostim očesom opazujemo na luni, so že od nekdaj zanimale ljudi, ki so jih tolmačili na različne načine. Celo primitivni narodi so se bavili s tem vprašanjem in ga reševali po svoje. Tako so nastala o luni posebna naziranja, posebna mitologija. Na zadevne mite naletimo pri afriških črncih prav tako kakor pri ljudstvih v osrčju Azije, Indije in pri otočanih v Atlantskem oceanu. V Evropi je najbolj razširjena bajka o možu (kovaču) v luni. Nekateri narodi vidijo v tem možu tatu, ki je kradel les in divjačino. Nordijci celo tatu, ki je odpeljal dva otroka. Med Slovenci je razširjena bajka o kovaču.

Medtem ko vidimo mi v luni moža, je med Indijanci razširjena vera, da je v luni ženska, ki je bila zaradi svoje hudobije pregnana na pust planet, kjer vlada hlad in mraz. Ta hudobna ženska plete velikanski koš in kadar bo to delo končano, udari zadnja ura za ves svet. K sreči pa je na luni poleg hudobne ženske tudi hud pes, ki sproti raztrga vse, kar ženska naplete. Zato bo svet še dolgo obstojal in ne bo kmalu pogubljen. Kadar nastane lunin mrk, tedaj je znamenje, da je pes zopet popadel košaro in jo trga. Samo Eskimi vidijo v luni sestro solnca. Njim pomeni solnčni mrk srečanje solnca z luno, in pege na luni so jim odtisi rok, ki so se spajale v objem med dvema otrokama istega rodu.

Čisto drugačne stvari vidijo v luni Mongoli. Njim pomenijo lunine pege deklico, ki jo je nekoč poslala burjatska mati po vodo. Hči pa je medpotoma srečala svojega ljubega in se je zakasnila. Tedaj se je mati v hudi jezi zarekla, naj bi deklico vzela luna. In res, zgodilo se je po njeni želji. Ta deklica stoji sedaj na luni in mora nenehoma prenašati vodo.

Pri atlantskih otočanih pa je mož v luni božji človek, ki ga je treščil nekoč oče v hudi jezi v vsemirje. Ponekod v Aziji in Afriki pa vidijo v luninih pegah tudi podobo zajca ali kunca. Celo Japonci poznajo to tolmačenje. Na Kitajskem pa pomenijo pege zmaje. Sijamci govore, da bivata na luni dvojčka, moški in ženska. Starogrška sporočila pa govore, da je luna svetlo zrcalo, v katerem odseva naša zemlja. Grki so šli celo tako daleč, da so videli v luni natačno podobo Sredozemskega morja, čeprav je bila to zgolj utvara.

*

Če pustimo ob strani ta mitološka razmišljanja in stopimo na realnejša tla, vidimo, da je ljudi že zelo zgodaj vznemirjala misel raketnega poleta na luno. Šele pred kratkim so poročali, da je med tistimi, ki hočejo izstreliti raketo na luno, tudi neki ameriški profesor. Piše se Goddard. Naredil je že svojčas poskus in sputil kvišku raketo, ki pa se je razpočila 500 m nad zemljo. Raketo je bil napolnil z nekim plinom, ki je bil po vsej priliki pokalni plin. Goddard je bil tudi prvi, ki je pisal o raketnem problemu. Izdal je že l. 1919. razpravo z naslovom "A method of Reaching extreme Altitudes" — Metoda za dosego najvišjih višin. Goddard je razmotrival problem rakete, ki bi bila napolnjena s smodnikom. V Ameriki celo govore, da je rešil ta problem na praktični podlagi za bodočo vojno. Izumil je baje neke vrste raketne torpede, ki se dajo usmeriti kamorkoli po zemlji in se lahko nabijejo z jako močnimi eksplozivnimi snovmi.

Čeprav se je prvi izstrelek na luno ponesrečil, s tem še ni rečeno, da je postal nemogoč na večne čase. Vsak začetek je težak. Če pa bi se stvar obnesla, potem nastane drugo vprašanje: kam pade raketa na luni? Ali pade v kraj, ki je popolnoma pust in samoten, na mrtev svet ali na planet, kjer so še sledovi življenja?

Površina lune se je v naziranju človeka tekom časa zelo izpremenila. V davnih starih časih, ko še ni bilo daljnogleda, so imeli učeni ljudje luno za nekakšen zemlji podoben svet z oblaki, pogozdovanimi pokrajinami, rekami, morji in jezeri. Samo če pogledamo nomenklaturo starih kart, smo takoj prepričani o tem. Tam vidimo označbe: Mare Serenitatis — Morje veselja. O-

(Dalje na 3. strani.)

Heinz Luedecke, Berlin:

Problemi zakona

V Nemčiji posvečajo razni časopisi že let dolge rubrike problemov zveze med mo in ženo; o tej stvari je bilo v zadnjem času pisanih tudi že precej knjig. Sicer se za t stvari zanimajo tudi Amerikanci in Franc vendar je prava domovina teh in sličnih vp šanj Nemčija. Česa vsega nismo že o tem p blemu čitali in slišali! Bradati profesorji, re tetke, ki so v prejšnjih časih bile član "Društva za povzdigo morale" (kar pa da ni več moderno!) in mlajši zdravniki, ki si lajo s tem reklamo — vsi ponujajo (proti čilu seveda) recepte za zakonsko srečo. P kusni zakon, idealni zakon, tovariški zakon, kon v treh — to so besede, ki jih slišiš da povsod. Tipični zaonski literat pa je postal van de Velde s svojimi natančnimi navo kako lahko stopnjuješ užitke v zakonski po lji. — Zame je med temi literati edina izj amerikanski sodnik Lindsay, ki je spisal kn "Tovariški zakon." Najsi imaš do te kn to ali ono stališče, ne moreš se ubraniti s patiji do tega razumnega in dobrega moža ima tako toplo in človeško čuvstvo do mla vseh slojev.

Uspeh vseh psiholoških, psihoanalitič eugeničnih, medicinskih, verskih in lažisoc stičnih raziskavanj o zakonski sreči je e ničli. Drugače tudi ne more biti, kajti vsa ima v tem oziru svoj "sistem," ki ga smatr edino pravilnega in splošno veljavnega. Pri vsi le preradi pozabljajo, da se danes ne da reševati najintimnejših in najbolj priva življenjskih vprašanj s splošnimi pravili, k naj obveljala povsod. Take splošne dogm ble možne le v srednjem veku, ko so ljudje rili še nerazsodno maso. Danes, ko imam seboj že nekaj stoletij individualizma, to ni mogoče. Danes so na svetu pač stvari, ki more in mora vsakdo rešiti le zase; pri tem ne more biti v pomoč nobeno čvekanje litera S tem pa seveda nočemo reči, da ni potre stvarna pojasnitev spolnih vprašanj. Prol zakona je doslej pač najboljše rešila Rusij pripušča vsakemu v teh zadevah popolno sv do. Zato pa je drobna in cenena knjižica Sexual-revolution in Russland," ki jo je s dr. Batkis (založba Der Syndikalist, Be 1925) in ki nam poroča o ruskih reformal tem polju, bolj važna kot vse učeno frazer zapadnoevropskih zakonskih špecialistov.

Knjige o zakonskih problemih čita d le tanka plast takozvanega izobraženega ščanstva, prilično malo število modnih m ničev in velikomestnih dandijev ter luksu žensk — skratka: propadajoča družba, ki j gubila vsako naravno in neposredno čuvst nje. Množica delovnega ljudstva pa se za stvari ne meni. Delavec in delavka prideta čer preveč izmučena domov, da bi se rav po nasvetih gospoda van de Velda. V delav krogih boš tudi redko našel zakonsko nezv bo. Samo frakarji, ki nikdar resno ne de uporabljajo čas in denar za to, da letajo z nami drugih. Problemi proletarskega dr skega življenja so popolnoma drugačni, k jih predstavljajo gospodje pri zelenih m Proletarska zakonca ne debatirata o slični devah, pač pa o vprašanju, kako si bosta l z malim zaslužkom nakupila krompirja in moga. Tovarištvo med možem in ženo proletarijatu nekaj samo po sebi umevn kajti to tovarištvo je ustvarila potreba. vprašanje "zakonskega in nezakonskega sp ga občevanja" ne igra med proletarijatom like vloge kot med meščanstvom. Mladi letarec hodi s svojim dekletom javno t časa, dokler si ne more ustvariti skromneg mačega ognjišča. Če pa se jim pripeti "nesreča", tedaj ju nihče ne zaničuje.

Z erotičnimi problemi se bavi pred meščanstvo. Kljub vsej liberalnosti pa stvarilo meščanstvo doslej na tem polju ni zitivnega: prostitucija je danes hujša, k bila nekoč in zahteva zlasti mnogo žrtev iz proletarskih hčerk.

KAKO HITRO LETE PTICE

Povprečna hitrost golobov znaša 18 d metrov v sekundi, 61 do 69 km v eni uri trost ptic je odvisna od smeri in pa moči v Dirkalni konj preleti v eni sekundi 13 me Do sedaj so dognali povprečno hitrost ptic: Škorec preleti v eni minuti 1236 m, vokljun 996, senica 876, vrana 870, galeb skopec 690 metrov. Povprečno na uro lete ptice od 41 do 74 km.

Ameriško življenje

55.

Kaj je kolizija med brati!

M. P. Olson, doma iz Lake Ville, in Olson, doma iz Waukegana, sta se prvič se nila na cesti v Lake Villi, kjer je M. P. d Seznanila sta se na ta način, da sta tre skupaj vsak v svojem avtu. Posledica tre vite pobratimije je bila, da je avto M. P. na obležal ves razbit.

"Pri Bogu, plačaš mi stotisoč dolarjev kor je moje ime Olson!" je zagrmel z baso mači Olson, ko se je izkobacal iz razvaline.

"Kakor je moje ime Olson, ne plačam kakor dva dolarja in pol", ga je zavrnil d v tenorju.

"Kaj? Ti si tudi Olson? Če je taka lahko poravnava na lep način. Mi Olsoni ramo držati skupaj. Moje ime je M. P."

"In moje je Ben. Veseli me, da te znam. Drugače si zdrav?"

"You betcha."

Vesti iz Jugoslavije

Dr. Živko Topalović:

TAKO JE MORALO BITI

K polomu na ameriških borzah

(Izvirno.)

Ljubljana, sredi nov. 1929.

S škodoželjnim zadovoljstvom pazujejo evropski konkurenti lini polom na ameriških borzah. ečsto bogatih borzijancev že splavale kot pobite ribe na poršje vode po strašnih detonacijah. Že 15 dni prihaja grom gromom, eden močnejši od rugega. Že so začeli padati za osamezniki tudi močni finančni avodi, a milijoni majhnih lastnikov akcij se v paničnem strahu prerivajo, da bi prodali delnice in rešili vsaj nekaj od svoga vloženega denarja. Panika zavladala samo po Ameriki, arveč tudi izven njenih obal.

A tako je moralo biti!

aman je spretnost in zaman napori onih velikih bankirjev, ki so prihajali s tako pretnostjo v Evropo dajat nasvete o ozdravljenju naših finančih razmer. Oni so povsem brez oči pred nezaslišano paniko, ki objela milijone ljudi.

Kaj je vzrok temu stanju?

ako to, da je prišlo vse to prav edi največjega razcvita ameriše industrije, ko po naredbi ade prirejajo zahvalnice bogu sijajne žetve in ogromne dodke od industrijskega dela? riza je prišla baš radi sigurne zaupanja in prepričanosti v čnost blagostanja. Že celo deletje se nahaja Severna Amerika v silnem razmahu, v silni osperiteti. Država, velika kot ropa preskrbljena skoroda z emi sirovinami in ogromnimi ličinami hrane. Številno prevalstvo, a vendar daleč od tega, da bi bila država preveč naena. Tehnika na višku svoga razvoja. Tri četrtine svenega zlata je bilo prenešenemed vojno v Ameriko. Organizacijsko je bila izvršena silna centracija (osredotočenje) astva. Velika industrija poem organizirana pod vodstvom nih kartelov. Bankirstvo w tako skoz in skoz dobro zano med sabo in vezano na ivnost industrije, na prodajo kredit celo za poslednjega drljana Amerike in na organizano in premišljeno osvajanje ih tržišč.

Delavske množice

elativno dobro stabiliziranim ožajem in z znatno višjimi adami kot v Evropi. In dočim hibitivno visoke zaščitne cae izključujejo dostop konkučnega evropskega blaga, ščiti oke delavske mezde prepoved eljevanja delavcev iz drugih v sveta. Notranje konzumno ište je zmožno dati sigurno lago za delo in razvoj velike nače industrije, nakupičeni ital pa omogoča zavzemati a svetovna tržišča.

takem stanju je res moralo adati splošno zaupanje v bonost, zlasti še ker je bila onun oceana Evropa vsa sprta zmučena radi vojne in Azija, zdihuje še v fevdalnem in kolalnem jarmu. Delnice induijskih podjetij so dajale čim e večjo rento njihovim lastm. Tako jim je naravno rakurz, ona vsota denarja, po eri so jih na borzi kupovali. i tega so začeli na borzi trajspekulirati s hausseom (ho), s porastom vrednosti del. Brzo se je razvil velik posel špekulacijo s hosom. Denare bilo vedno več v širokih vrh ameriškega mestnega prelstva, pri delavcih in nameših z visokimi mezdami. S se je odprl za špekulante en posel, da z brezobzirno mo pritegnejo to malo ljudk kupovanju delnic induijskih podjetij. V želji, da obe visoko kurz svojih delnic, nnoga industrijska podjetja nefl njimi tudi Ford — zaala od svojih delavcev in eščencev, da kupijo del njih delnic na borzi. Tako je že ves svet vlagal silne milijarolarjev v kupovanje delnic jihov kurz je stalno rastel. ovanje delnic na borzah je alo za špekulante tako donosen posel, da so angažiogromne kapitale, da si najo čim prej delnice in da na apitale plačujejo horendne sti. Centralni finančni instituti v Severni Ameriki so s strahom opazovali, kako se vlagajo milijarde v ta rizični, uprav kockarski posel. Pa so začeli omejevati kredit špekulantom in špekulativnim bankam, a za tako zvani dnevni, brzo poravnani kredit so določili znatno višje obresti. A furije špekulacije ni bilo mogoče ukrotiti, ko pa so potrošili zanjo že deset in deset milijard dolarjev in če se je je udeleževala milijonska narodna masa. Ko so pričeli borzijanski špekulanti plačevati po 15% obresti in celo več za kratkoročni kredit, so priečele potovati iz Londona in Pariza velike vsote denarja v New York, da bi zadovoljile one kredite špekulantom, ki jim ameriške banke niso hotele odobriti. A množica je bila neprestano uspavana, da je bila prepričana, da morejo delnice k večjemu rasti v svoji vrednosti, nikdar pa ne pasti in da jih je treba zatorej čim več in čim prej pokupiti.

Gospodarski teoretiki so takoj stvorili novo teorijo o ameriškem kapitalizmu. Rekli so nam in govorili: Glejte novo obliko kapitalizma, nove oblike kapitalistične produkcije, v kateri je delavska masa ne le zadovoljna in srečna, marveč se s kupovanjem delnic polagoma tudi osamosvojuje ter prevzema last velikih industrij. Zakaj ameriški delavci bodo s trajnim kupovanjem delnic postali gospodarji in lastniki prav tiste industrije, v kateri zdaj delajo! Tako se je ta gospodarski nauk pridružil borzanski špekulaciji, ki je stremela za tem, da s prihranki delavskih mezd ustvarja umetno visoke kurze industrijskih papirjev in omogoči velik dobiček izdajateljem papirjev in borzanskim posredovalcem. To se pravi: povečati svoj kapital na račun trdo zasluženega zaslužka delavcev in nameščencev.

In zdaj je prišel čas, da vsi ti nesrečni prihranki propadejo. Najprej je začela špekulante daviti kriza kredita in visoke obresti, ki so jih morali plačevati za kredite. Cene delnic so manj skakale kvišku, da, celo znižale so se, čim so se obresti na kredite po bankah povišale in povzročile pomanjšanje števila špekulantov. Neki del špekulantov je že obrnilo svojo igro in je začelo špekulirati z baisseom (besom), s padcem delnic. Potem je prišlo stalno in strožje omejevanje kreditov borzanskim špekulantom, kar jih je prisililo, da prodajo svoje rezerve v delnicah. Ko je tržišče zagledalo cele kupe delnic, ki so štele milijone dolarjev, so kurzi že znatno padli in strah je objel široko množico nameščencev in delavcev, lastnikov industrijskih delnic. Ti so se prestrašili, da bodo zdaj vse njihove desetletne prihranjene vsote propadle in niso smeli čakati, da bi padle delnice na nižjo ceno kot pa so bile kupljene, — in v kratkem času so vrgli na borzna tržiška milijarde teh delnic, da bi našli zanje kupca. Panika je zavladala med množicami. Vsi milijoni ljudi in milijarde denarja, ki so ga prihranili zadnjih deset let, vse je poletelo na borzna tržišča, da menja svoje lastnike. Pred ogromnostjo te panike je vsaka človeška sila brez moči.

Vrednosti padajo vse enako. Niso propadli le spekulanti, ki so izgubili kredite, propadli so tudi banke, ki so jih kreditirale. Propadla je silna vsota prihranjenega denarja s strani nižjega ljudstva, ki prodaja zdaj papirje, za katere je plačal 100 Din, po 50 ali 20 dolarjev. Istočasno pa se vrši ogromna koncentracija bogastva v rokah onih, ki danes lahko kupijo čisto poceni delnice popolnoma zdravih in solidnih industrijskih podjetij in ki so jih nekdaj mogoče sami drago prodali. Tako enostavno prenašajo delavske prihranke v svoj žep.

Kakšne so posledice tega velikega položaja špekulacije z delnicami, pred vsem: kakšne so posledice v Ameriki? Industrijska delavnost ni niti malo ovirana radi tega poloma na tržišču delnic. Vse tovarne tudi dalje razpolagajo s svojim prejšnjim kapitalom in svojo gospodarsko organizacijo. Na delo tovarn niti malo ne učinkuje, če se lastniki njihovih delnic nekje pretepajo, v katerih rokah bodo ostale delnice. Posredno pa bo ta polom slabo uplival tudi na ameriško industrijo. Mnogi polomi finančnih institutov in srednjih ljudi vodijo do nemožnosti plačanja izposojenega denarja ali blaga. Tako bo marsikatero industrijsko podjetje zašlo v krizo ali pa bo vsaj občutilo krize tega poloma. Številna špekulantska publika se bo odrekla od svojega luksusa in delavska publika bo morala omejiti svoje razhode (potroševanje), da si bo spet kaj prihranila. Tako bo notranje konzumno tržišče znatno omejeno, pojavila so bo brezposelnost, znižanje delavskih mezd, štrajki in izprtja. Ta kriza ne utegne biti katastrofalna, je pa neizbežna.

Kakšne posledice za Evropo?

Pred vsem pričakujemo povratek vseh onih evropskih kapitalistov, ki jih je visoka obrestna mera izvabila v Ameriko. Pričakujemo, da bo svobodni ameriški kapital še v večji meri kot doslej šel v Evropo iskat svoje plasiranje, to je da se bo nalaganje ameriškega kapitala-denarja v Evropi povečalo.

Zakaj — doslej so se morali evropski finančni zavodi z visokimi obrestnimi merami braniti odhoda denarja v Ameriko. Tako je n. pr. radi stalnega odtekanja denarja v Ameriko zašel angleški funt v resno nevarnost. S polomom špekulacije v Ameriki pa je zdaj položaj funta naravnost odrešen. Silne mase kapitala so se vrnile v Evropo in vsi veliki evropski finančni instituti so pričeli zniževati obrestne mere.

A nikdar ne izpiješ čaše medu, da ne bi poprej popil čašo žolča. Baš ta skaljena ekonomska situacija v Ameriki bo tirala močno organizirani ameriški kapitalizem, da okrepi svojo izvozno delavnost in da se javi Evropi kot konkurent na vseh tržiščih v povečani meri s svojimi tako industrijskimi kot tudi agrarnimi proizvodi. Zato se vsi gospodarski problemi, ki stoje pred Evropo, postavljajo z mnogo večjo akutnostjo: ali se bomo medsebojno napadali s tajnimi in javnimi carinskimi pogodbami, grožnjami in s strahom za obstoj naših državnih samostojnosti? Ali bomo napram velikemu kontinentu Severne Amerike ena združena družina ali razbit tabor? Mi smo prepričani, da bo grupiranje velikih industrijskih držav v srednji in zapadni Evropi mnogo pospešeno.

Upamo, da bo zlo, ki je doletelo Ameriko, povzročilo na drugi strani sveta dobre sadove. To ni nobena škodoželjnost, marveč neizogibna pot neurejenega gospodarstva.

Tako je moralo biti!

(Priredil naš ljubl. dopisnik.)

Šubelj daroval 255 dolarjev za "Dom slepih". Šubelj, operni baritonist, ki je napravil turnejo po Zedinjenih državah Amerike od New Yorka do Kalifornije, je priredil 29. septembra v New Yorku koncert, čigar čisti dobiček naj bi bil namenjen fondu za "Dom slepih" v Ljubljani. Takoj po vrnitvi v domovino, kamor je prišel le za nekaj časa, je izplačal v dveh čekih upravi fonda "Dom slepih" 255 dolarjev, kot čisti dobiček tega koncerta. V naši valuti znaša to 14.350 dinarjev. Fond upravlja magistrat ljubljanski, ki je denar takoj naložil v hranilnico na račun fonda. Ves fond upravljajo dr. Vladimir Ravnihar, Josip Rems in dr. Miljutin Zarnik. Z zneskom, ki ga je daroval Šubelj, je fond dosegel višino 452.615 Din 55 par.

Poverjeništvo fonda je izreklo zahvalo g. Šubilju, v drugi vrsti pa vsem, ki so pripomogli do tega darila. Imenoma se uprava fonda zahvaljuje miss Francis Cerarjevi, ki je vse točke spremljala na klavirju brezplačno, dalje rev. Winklerju in Zakrajšku, ki je poslal mesto vstopnine koncertni blagajni ček za 5 dolarjev.

Naše časopisje objavlja poročilo o tem ter pristavlja, da bi morali zdaj še Slovenci doma kaj darovati za ta fond.

V Voljčjih njivah pri Mokronogu so se prav tako pijani fantje stepli in jih mnogo hodi zdaj po vasi z razrezanimi obrazi. Pijača.

KRAMLJANJE O LUNI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

ceanus procellarum — Ocean viharjev, Palus Putredinis — Močvirje itd. Ko pa se je daljnogled stopnjema izpopolnjeval, se je odkrivala polagoma tudi resnica. Tedaj je tudi izginjala vera v podobnost zemlje in lune. Vera, da živijo na luni ljudje, pa je kljub temu ostala do 19. stoletja. Astronom Gruithuisen je objavil 1821 stoletja, v katerem je zatrjeval, da vidi sredi lune trdnjavo s pravilnimi okopi, trdnjavo, katero so zgradili ondotni prebivalci v obrambo pred napadi zemljanov. Možu se niso takoj upali postaviti po robu. Toda vseeno so se našli nekateri možje, ki so imeli dovolj poguma, da so označili astronomove trditve za plod razgrete domišljije. Kmalu pa so se k temu vprašanju oglasili resni možje znanosti. Povedali so, da je luna mrtvo vsemirsko telo. Tako je prišla luna na glas mrtvega planeta in kamenite puščave, ki ne porosi nanjo kapljica blagodejne vode in tudi ne uživa blagodati zraka. Tudi to naziranje se ni izkazalo za pravilno. Čeprav se je pokazalo, da je zagrešil astronom Hansen iz Gothe napako, ko je proglasil zadnji del lune za obljuden kraj, je vendar v novejšem času spregovoril tehtno besedico o tem predmetu tudi ameriški astronom Pickering, ki je preiskal luno z močnimi optičnimi pomagali. Na jugovzhodu velikega žrela Erathozije je odkril temne pege, ki jih imenuje "plats" in ki se precej naglo spreminjajo. Smatra jih za oblake kobilic in pravi celo, da ne morejo to biti ne goveda ne mravlje. Toda te kobilice niso podobne našim kobilicam.

Verjetnejša nego ta domneva zveni druga dedukcija ameriškega astronoma, ki se nanaša na sneg. Po njegovem računu se dviga na luni snežnik Pico, visok 2500 m. Na grebenih je videti pri solnčnem svitu blesteče bele pege. Pickering je trdno uverjen, da je to sneg in pa hlapovi, ki se dvigajo iz njega. Na vznožju nege druge gore je opazil Pickering bele točke, ki so se tembolj večale, čimbolj je pritiskala solnčna svetloba. Pojav je zabeležil z besedami: "To se zdi kakor stebri pare in dima in ni izključeno, da so hlapovi ali oblaki, ker na sličnih mestih na naši zemlji izvirajo studenci. Ce prihaja to od studencev, se nimamo pojavu nič čuditi, zakaj če so na luni, a tem še ni rečeno, da morajo biti vroči, ker bi voda na luni zaradi minimalnega zračnega pritiska vrela že pri 0 stopinjah Celzija.

Slični ali vulkanični pojavi resnično niso več dvomljivi. Teh opazovanj si vobče ne moremo drugače tolmačiti. Že grški astronom Feliks Lamech je našel, da se žrelo Podzidonija spreminja. Včasi ga vidimo samo kot majhno žrelo popolnoma plastično, drugič opazimo na njegovem mestu samo neznano zabrisano pego. To so ugotovili tudi nekateri dunajski astronomi. Tako n. pr. ni bil ta objekt viden dne 19. julija 1917. Na mestu, kjer stoji žrelo, je bilo opaziti samo zabrisano belkasto pego. Dne 26. septembra 1917 pa so bili obrisi žrela zopet zelo jasni. To daje povod za domnevo, da leti iz njega pepel ali pa se dviga para. Mogoče pa leti iz njega tudi kaj drugega.

V novejšem času trdijo nekateri raziskovalci nebesnih teles, da je čisto mogoče, da obdaja luno nekakšen zračni plašč. Potemtakem le ne more biti luna popolnoma mrtva. Za naše pojme pa so vsekakor njeni dokazi življenja zelo šibki in če vobče obstoja tam gori kakšno organično življenje, ni dvoma, da je to na zelo nizki stopnji. Tudi če bi se nam torej posrečilo poslati raketo na luno, je malo verjetno, da bi nam ondotni "prebivalci" vrnili poset na podoben način in s podobnim sredstvom.

(Z. in S.)

Iz varčnosti

Soseda: "Zmeraj ste si želeli deklice, sedaj ste pa posinovili tega dečka. Zakaj tako, gospa?"

Gospa: "Veste, imeli smo še neponošene hlačice v zalogi."

*

Razlikovanje

"Ali si se izgubil, mali, da tako jočeš?"

"Nisem se, ne, ampak našel sem ulico, ki je ne poznam."

V Los Angelesu, Cal., je bila nedavno umorjena družina Alvareza Garcia. Na sliki je Garcijeva sestra in njegova dva otroka.

DELAVSKA IZOBRAZBA NA ŠVEDSKEM

Slično kakor v Angliji je tudi na Švedskem delavsko izobraževalno delo koncentrirano v rokah ene same centrale, kateri je priključena večina delavskih organizacij. Centrala se imenuje "Arbetarnas Bildnigsforbund". V preteklem letu ji je pripadalo 500.000 strokovničarjev, 339,000 zadružnikov, 200.000 strankarskih članov, 36.000 mladih delavcev. Vsaka priključena organizacija plača za svoje člane določeno letno članarino. Razven tega prejema centrala znatne podpore od države in pokrajinskih vlad. V zadnjem letu so bile te podpore trikrat večje nego prispevki vseh organizacij. Centralo vodi 6 izvoljenih članov in 7 nastavljenih uradnikov. Izobraževalno delo obsega prirejanje predavanj, tečajev, seminarjev, ustanavljanje in vodstvo knjižnic. Centrala je vso državo razdelila na okraje s posebnimi vodstvi. Večji kraji imajo svoje uprave, za katerih financijsko podlago skrbe krajevne organizacije in občine.

---

5 let nemške delavske radio-zveze. — Kulturni razvoj radia ne zavisi samo od kakovosti oddajne postaje in sprejemnih aparatov, temveč določa ga predvsem duh in vsebina radio-programa. Nemška delavska radio-zveza je v 5 letih svojega obstoja znatno pripomogla k zboljšanju radio-kulture.

V pometnem uradu zveze narodov so nedavno cenili število vseh imetnikov radio-aparatov na 70 milijonov. V Nemčiji jih je 3 milijone.

Razvoj delavske radio-zveze je šel vzporedno z naraščajočim številom posestnikov radio-aparatov. Zveza se je trudila predvsem za to, da so radio-oddajne postaje zboljševale splošni program in posebej delavske ure. Zveza izdaja tudi svoje glasilo "Delavski radio".

Dolgotrajno stradanje potroši polagoma rezerve v organizmu, najprej ogljične hidrate, nato maščobne in beljakovinske. V trenutku, ko so tiščni prihranki porabljeni, se v znatni količini črpajo beljakovine v staničju, meje odpora so dosežene in konec je blizu. To nastoji ko je telo izgubilo štiri petine prvotne teže. Ako postnik pije vodo, se more dalje ohraniti. Staničje in organi hirajo. Možgani, kosti in srce se najdlje upirajo. Toplina se močno zniža, obtok in dihanje se opočasnita, pritisk na žile se zmanjša.

Silni viharji na Atlantiku

New York. — Morski viharji, kakršnih že dolgo ne pomnijo parobrodne družbe, so zadnji teden divjali po vsem Atlantiku. Nemški parnik "Bremen", najhitrejši na svetu, je prišel v petek v New York tri dni prepozno. Parnik, ki navadno pluje 700 milj dnevno, je plul le 120 milj v teku silnega viharja. Valovi so ga tako zibali, da je bilo 10 potnikov ranjenih. Vsi parniki imajo veliko zamudo. Cunardov parnik "Berengaria" je imel dva dni zamude in dospel je v New York nekoliko poškodovan.

Konvencija soc. mladinske lige

New York. — Dne 28.—29. decembra bo Young Peoples Socialist League imela konvencijo. Vršila se bo v Rand šoli pod vodstvom njenega novega načelnika Frank Manninga, ki je obenem tudi tajnik čikaške lokalne stranke.

Dr. K. Petrič:

Razširjanje in zatiranje nalezljivih bolezni

O bistvu, postanku in načinu razširjanja nalezljivih bolezni se je do prejšnjega stoletja le malo vedelo. V starem veku se je prvotno smatralo bolezni za posledico nadnaravnih vplivov, kot kazen božja. Mislilo se je, da so oboleli od božanstev zaznamovani in kaznovani grešniki, posebno, ker je bila v starih časih zdravniška veda tesno vezana na vero. Pozneje se je iskalo vzrok nalezljivim boleznim v onem kar je najsplošnejše, kar je povsod in kar vdihavamo, namreč v zraku. Mislilo se je, da povzročajo kužne bolezni plini, ki nastajajo iz razkroja in gnilijenja organskih tvarin. Te pline so imenovali miasma. Verjetnost teorije o miasmih, kot povzročiteljih kužnih bolezni, je bila tem večja, ker se je opazilo, da nastopajo epidemije posebno po raznih elementarnih nezgodah kot so potresi, poplave, neurja, mislec, da se ob teh prilikah najlažje stvarjajo miasma, ki okužijo potem zrak. Tudi se ni razlikovalo posameznih kužnih bolezni. Za vse epidemije, ki so zahtevale mnogo smrtnih žrtev je bil splošen naziv: kuga.

Napredek v proučevanju kužnih bolezni zaznamujemo v srednjem veku, ko se je učilo, da se širijo nalezljive bolezni potom dotikov, bodisi okuženih bolnikov ali pa predmetov, ki so se jih oboleli dotaknili. Na to idejo so privedle ljudi mnoge epidemije kuge v tistih časih. Posledica nauka o prenašanju kužnih bolezni potom dotika, je bila izolacija in karantena okuženih. Vsled teh ukrepov so nekatere kužne bolezni iz Evrope zginile. Tako je bilo v 13 stoletju v Evropi okoli 20.000 gobavih. Ko so pa vpeljali izolacijo in karanteno gobavcev, je gobavost v par desetletjih skoro povsem prenehala. O samih povzročiteljih kužnih bolezni pa se v srednjem veku ni ničesar znalo. Ideja, da povzročajo kužne bolezni živa bitja je vznikla šele koncem 18 stoletja; temelje ji je pa postavil sredi 19. stoletja znameniti francoski učenjak Pasteur, ki je dokazal, da kužne bolezni povzročajo le živa bitja, ki jih imenujemo bakterije ali bacili.

Vsako tako bolezen pa povzroča posebne vrste bakterija, to se pravi, da jetiko povzroči lahko samo bacil jetike, tifus samo bacil tifusa itd.

Karakteristika kužnih bolezni je, da se pojavljajo naenkrat ali pa v časovnih presledkih v večjem številu in se prenašajo od človeka na človeka, to je, da so nalezljive. Ako oboli za katero kužno boleznijo več ljudi, govorimo o epidemiji dotične bolezni. Nalezljivih in kužnuih bolezni je mnogo vrst. V naših krajih se pojavljajo: tifus ali trebušni legar, paratifus, griža, influenca ali gripa, otrp tilnika, ošpice, norice, oslovski kašelj, davica, škrlatinka, trahom, malarija, najpogosteje jetika ali tuberkuloza, redkokdaj koze, pegasti in povratni legar, ter steklina. O kugi, koleri in gobavosti pa že desetletja ni bilo ničesar slišati.

Zanima nas vprašanje, kako nastanejo in kako se razširjajo nalezljive bolezni? Vsako nalezljivo bolezen povzroči neskončno majhen živi organizem, bakterija ali bacil s tem, da se naseli v človeškem ali pa živalskem telesu. Tu se razmnoži v milijone in začne oddajati strup, čigar posledice so različni znaki bolezni. Od časa, ko se je naselil povzročitelj bolezni v organizmu pa do vidnega izbruha bolezni poteče nekaj dni ali pa tednov, različno pri raznih boleznih. Ta čas imenujemo mi inkubacija. Inkubacija je priprava organizma na boj s povzročiteljem bolezni, pa tudi že pričetek boja. V kakšni meri se pojavi bolezen je pa odvisno od mnogih faktorjev: od strupenosti povzročitelja, od disposicije obolelega za bolezen, od starosti, spola in odpornosti obolelega. Mnogi ljudje so sploh zaščiteni proti nekaterim nalezljivim boleznim.

V prašamo se, kje naj iščemo vir okužitve? Glavni vir vsake okužitve je v prvi vrsti bolan človek. V njem se razmnožujejo povzročitelji bolezni med celim potekom bolezni, včasih pa tudi še potem, ko je že ozdravel; iz njega se širijo po različnih potih v zunanjem svetu, dokler ne pridejo zopet v drug človeški organizem, kjer se razvijajo in razmnožujejo naprej, ter povzročajo bolezni. Večkrat se pa dogodi, da se naselijo v človeku, ne da bi povzročili bolezen, bodisi vsled tega, ker je dotični človek zaščiten ali pa dosti odporen proti bolezni, bodisi, da so se naselili na za splošen napad neugodnem mestu. Tak človek je drugače povsem zdrav, vendar nosi v sebi kužne kali, katere so za drugega okužljive. Te vrste ljudi imenujemo kliconosce ali bacilonosce. Posebno zadnja desetletja se je opazilo, da so se mnoge epidemije razvijale in širile po zdravih bacilosih. Nevarni za tvojo okolica so tudi ljudje v štadiju inkubacije, ko so že okuženi, bolezen pa še ni prišla do izbruha. Taki ljudje hodijo nekaj časa po okužitvi (koliko časa je odvisno od vrste bolezni) še navidezno zdravi okoli in okužujejo ljudi s katerimi pridejo v dotiko. Od okužitve do izbruha bolezni preteče pri tifusu 7 do 21 dni, največkrat 14 dni, pri pegavcu 10—14 dni, pri griži 3—8 dni, pri davici 2—5 dni, po škrlatinki 4 do 7 dni, pri ošpicah 9—11 dni, pri koleri par ur do 5 dni. Raditega je vedno nevarno občevanje z ljudmi iz hiš v katerih se je pojavila kaka nalezljiva bolezen, ker se ne ve ali so tudi oni že oboleli ali ne. Ko je že človek prebolel nalezljivo bolezen in je rekonvalescent, kakor pravimo, se povzročitelji bolezni še vedno nekaj časa nahajajo v njegovem telesu. Tudi rekonvalescenti po nalezljivih boleznih so okužljivi. V nekaterih slučajih pa ostanejo kužne kali še po ozdravljenju v človeškem telesu leta. Od časa do časa jih pa telo izloča in lahko okužuje svojo okolico. To so trajni bacilonosci in izločevalci bacilov. Posebno po tifusu in griži radi ostanejo bacili v telesu. Lep primer trajnega bacilonosca smo imeli pred leti v ljubljanski bolnici, kjer so se od časa do časa pojavljali slučaji tifusa, dokler niso izsledili vir okužitve v osebi služkinje med drugim zaposlene v kuhinji. Pred leti je obolela na tifusu, ozdravela in od tega časa naprej še vedno izločevala bacile tifusa. Včasih oboli kdo s tako malenkostnimi znaki kužne bolezni, da še sam ne ve, da je obolel ali pa ne polaga lahkemu obolenju nikake važnosti in izvršuje svoja opravila naprej. To so ambulantni slučaji nalezljivih bolezni.

(Konec prihodnjič.)

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Drama v treh dejanjih

Victor Hugo:

LUKRECIJA BORGIA

Iz francoščine prevedel D. G.

OSEBE:

Dona Lukrecija Borgia,
Gennaro,
Gubetta, Lukrecijin zaupnik,
Maffio Orsini,
Jeppo Liveretto,
Don Apostolo Gazella, benečiški plemiči.
Ascanio Petrucci,
Oloferno Vitellozzo,
Don Alfonzo d'Goste, Lukrecijin soprog in vojvoda Ferrarski,
Rustighello, v službi vojvode;
Astello, Lukrecijin spovednik,
Princezinja Negroni,
vratar,
črn pač,
maske, ljudstvo, paži, vojaki.

Dejanje se vrši v Ferrari in Benetkah.
(Desno in levo od gledalca.)

PRVO DEJANJE

Prva slika

Terasa palače Barbarigo v Benetkah. Nočno slavje. Od časa do časa pridejo čez oder maske. Na obeh straneh terase je palača sijajno razsvetljena. Slišijo se fanfare, Terasa sama je temna. V ozadju, pod teraso je videti strugo de la Zueca, po kateri priplovejo tu pa sem v senci napol razsvetljene gondole, v katerih sede maske in godci. Vsaka teh gondol preide ozadje s sedaj žalostno, sedaj veselo godbo, ki se polagoma izgubi v daljo. Čisto v ozadju Benetke v mesečnem svitu.

1. PRIZOR

Mladi, sijajno oblečeni plemiči se pogovarjajo na terasi, s krinkami v rokah.

Gubetta, Genna, kot stotnik, *Don Apostolo Gazella, Maffio Orsini, Ascanio Petrucci, Oloferno Vitellozzo, Jeppo Liveretto.*

Oloferno. Živimo v dobi, ko se dogaja toliko strašnih stvari, da se o tem niti več ne govori. Pa bodisi kakor hoče: strašnejšega in skrivnostnejšega dogodka gotovo še ni bilo.

Ascanio. Hudičevo delo hudičevih rok!

Jeppo. Jaz, gospodje, jaz poznam te stvari. Izvem jih od svojega strica, prečastitljivega kardinala Carriala, ki je o tem bolje poučen kot marsikdo drugi. Vam je znano, kardinal Carriala, ki je imel s kardinalom Riario hud prepir radi vojne proti francoskemu kralju Karlu VIII.?

Gennaro (zdeha). A! Jeppo nam hoče zopet pripovedovati dogodbice! Pa kar se tiče mene, jaz ne bom poslušal. Sem že itak dovolj utrujen.

Maffio. Take stvari te ne zanimajo, Gennaro in to je čisto naravno. Si hraber stotnik, ki služi že od mladih let. Nosiš privzeto ime. Ne poznaš niti svojega očeta, niti matere. Nihče ne dvomi, da si plemenitaš, kajti vidi se po tem, kako vihtiš meč; ali vse, kar vemo o tvojem plemstvu, je to: da se biješ kot lev. Pri moji duši, sva sobojnika in ne pravim ti tega, da bi te žalil. Pri Rimini si mi rešil življenja, jaz tebi pri mostu v Vicenci. Prisegla sva si, da si pomagava v ljubezni in v nevarnosti in da maščujeva drug drugega, če bi bila kedaj potreba. Nek astrolog je nama prerokoval, da bova umrla istega dne in zato prerokovanje sva mu dala deset cekinov. Nisva si samo prijatelja, ampak brata. Pa kratko, ti imaš srečo, da se imenuješ prosto Gennaro; odvisen nisi od nikogar in ni se ti treba vlačiti okoli s tolikrat podedovano zlo usodo, ki lepi na zgodovinskih imenih. Srečen si! Kaj je tebi na vseh teh stvareh, ki se gode in ki so se že zgodile — da so le tu možje za vojno in ženske za razvedrilo. Kaj je tebi do zgodovine rodov in mest, ki nimaš niti domovine, rodbine. Pri nas, vidiš, Gennaro, je to nekoliko drugače. Mi imamo pravico zanimati se ga nezgode našega časa. Naši očetje in matere so bili zapleteni v te tragedije in skoro vse naše rodbine še krvave. — Pripoveduj torej, Jeppo, kar veš.

Gennaro (se vrže v naslonjač, kot bi hotel spati). Vzbudite me, ko Jeppo konča.

Jeppo. Torej! — Bilo je leta 1486.

Gubetta (v ozadju). 1487.

Jeppo. Res! 1487. V noči od srede na četrtek . . . .

Gubetta. Ne! V noči od torka na sredo.

Jeppo. Imate prav. — V tej noči torej je videl nek brodar na Tiberi nekaj groznega. Ležal je v čolnu in stražil svoje blago. Bilo je v bližini cerkve svetega Hieronina in biti je moralo kakih pet minut po polnoči. Brodar je videl prihajati po poti, ki leži na levi od cerkve, dva človeka — pešca, katerih obnašanje je bilo precej sumljivo; na to dva druga in končno tri; v celem sedem. En sam je bil na konju. Noč je bila precej temna. Od vseh hiš, ki so obrnjene k Tiberi, je bilo razsvetljeno edino okno. Teh sedem ljudi se je bližalo bregu. Oni, ki je bil na konju, je obrnil žival k Tiberi in tedaj je opazil brodar na eni strani konja dvoje visečih nog, na drugi glavo in roke — z eno besedo — truplo človeka. Medtem ko so tovariši stražili izhoda ulic, sta dva zagrabila truplo, ga trikrat močno zazibala in vrgla v Tibero. V trenotku, ko se je truplo dotaknilo vode, je stavil jezdec vprašanje, nakar sta ona dva odgovorija: "Da, milostljivi gospod." Nato se je jezdec ozri k Tiberi in videl, da plava nekaj črnega po vodi. Vprašal je, kaj bi bilo. Odgovorila sta mu: "Milostljivi gospod, mrtvečev plašč je!" In eden iz drhali je začel metati na plašč kamenje, da se je potopil. Ko je bilo končano, so odšli po poti, ki pelje k svetemu Jakobu. Vse to je videl brodar.

Maffio. Strašen dogodek! Je bil oni, ki so ga ti ljudje vrgli v vodo, kaka važna oseba? Ta konj me spravlja na čudne misli: v sedlu morilec in za njim mrtvec!

Gubetta. Na tem konju sta bila dva brata.

Jeppo. Vi, gospod de Belverana, ste rekli, da je bil mrtvec Ivan Borgia, jezdec Cezar Borgia!

Maffio. Demonska rodbina, ti Borgijci! Povejte, Jeppo, zakaj je umoril brat svojega lastnega brata?

Jeppo. Tega vam ne povem! Vzrok je tako gnusen, da je smrten greh že, če se samo govori o tem.

Gubetta. Potem vam povem jaz. Cezar, kardinal Valencijski je umoril Ivana, vojvodo de Gandia zato, ker sta oba brata ljubila eno in isto žensko.

Maffio. In kdo je bila ta ženska?

Gubetta (še vedno v ozadju odra). Njiju sestra.

Jeppo. Dovolj, gospod de Belverana! Ne izgovorite pred nami imena te strašne ženske! Ni niti ene naših rodbin, kateri bi ne prizadejala zla in sramote.

Maffio. Kaj ni šlo pri vsej tej stvari tudi za nekega otroka?

Jeppo. Da, otroka, glede katerega pa povem le ime njegovega očeta, ki je bil Ivan Borgia.

Maffio. Ta otrok bi bil sedaj že mož.

Oloferno. Je izginil.

Jeppo. Se je-li posrečilo materi skriti otroka pred Cezarjem Borgia ali Cezarju Borgia unesti otroka materi, tega se ne ve.

Don Apostolo. Če mati skriva svojega sina, dela prav, kajti odkar je postal Cezar Borgio, kardinal Valencijski, vojvoda de Valentinois, je dal umoriti, neštevši brata Ivana, oba svoja nečaka, sina Goffreda Borgia, kneza de Squillacci in svojega strica, kardinala Frančiška Borgia. Ta človek ima pravo besnost moriti svoje sorodnike.

Jeppo. Pri bogu! on hoče biti edini Borgia, da bi si tako prilastil vse papeževo imetje.

Ascanio. Jeppo! Kaj ni šla sestra, katere nočete imenovati, ob istem času skrivaj na božjo pot v samostan svetega Siksta, da bi se tam zaprla, ne da bi kdo vedel, kakaj?

(Dalje prihodnjič.)

Pierre l'Ermite:

PREPOZNO . . .

Bilo je ravno pred dvemi leti, lepega solnčnega in kakor za lov ustvarjenega jutra.

Proti poldnevu se je vračal g. Machecoulle domov z zajcem, dvema kuncema, jerebico in.... voljo lakoto.

"Zelo častno!...." je rekla njegova žena, tehtajoč v rokah žrtve lovske torbe.

"Prosim, počakaj pet minut".

Pet minut pozneje je sedel lovec s svojo ženo in dvema odraslima hčerkama za mizo, pred vrati, na široko odprtimi na vrt, kjer je listje jablan že pordevalo; kuharica Katarina je prinesla v naročju častitljivo pogačo, dehtečo, slastno, rumeno kot zlato, prekipevajočo, sploh pogačo, kakor jo je znala napraviti samo Katarina....

Z naslado in slastjo je pogreznil v to jed g. Machecoulle svoje jedilno orodje:

"A.... to peče!"

* *

Ko je bil prvi napad končan, si je obrisal skrbno svoje brke in valoviti reki zelo slično brado.

"Da ne pozabim, Valentina, bil sem skupaj na lovu s starim očetom Roussot-om."

"S kom?.... Z očetom Roussot-om?...."

"Adjunkt je.... In vprašal me je, zelo resno, ne bi li hotelj sprejeti časti župana te občine."

Gospej je zaigral na ustnicah suh, ironičen smehljaj.

"No, in kaj si odgovoril temu ljubeznivemu adjunktu?...."

"Odgovoril sem mu, da bom razmišljal. Hotel sem najprej tebe vprašati za svet...."

"To se pravi, hotel si zvedeti, ali ne bom navdušena, če postanem gospa županja.... Torej: ne, moj dragi!.... Ta naslov za mene prav ničesar ne pomeni. In mislim, da za tebe tudi ne? Zato te ni prevzela želja postati 'gospod župan...."

"Pri moji veri, ne!"

"Poglej. Izrekel si naznatno besedico ne. Ampak županska šerpa bi ti le pristojala, kaj ne, gospod?" In je nakremžila lice v najzaničljivejše poteze.

Gospod je bil v silni zadregi.

Otroka sta se smehljala in tiščala nosove v krožnik.... Gospa je žarela.... Gospod je bil tako — tako....

*

Ko je prišla na mizo jegulja, je pogovor nekoliko zastal. Čez čas je gospa nadaljevala:

"Ali si res rekel 'ne' temu adjunktu? Sicer pa, saj še nisi niti občinski svetnik!...."

"To sem lahko, kadar hočem."

"Če ti smem nekoliko svetovati: ne bodi to nikdar!.... Ti imaš svoje opravke in posle v Parizu.... Semkaj prihajaš, da se za štiri mesece odpočiješ.... Tu je naš mirni kotiček. Nikar se ne mešaj v politiko!"

"To nima s politiko nič skupnega!"

"Vedno imaš sitnosti!.... Vsak trenutek te kličejo.... razdrapana cesta.... počena cev, orožniki, gasilci, poroke, potepuhi.... državni prazniki...."

"Nikar ne pretiravaj!" Morda je moja dolžnost, da sprejmem?"

"Dolžnost?.... Kakšna šala vendar!...."

"Ali veš, kdo bo sprejel to mesto, ako ga jaz ne sprejmem?"

"Me prav malo briga!"

"Skoro gotovo bo to veršnik, ki je še kupil tiste tri gostilne tam doli."

"Tem večji vzrok, da so ne družiš s takimi ljudmi!"

In ko je hotel soprog ugovarjati, je končala gospa to izborno šalo:

"Želiš li slišati zadnjo besedo v tej zadevi?.... Naj bo!.... Umiraš od hrepenenja, po županovanju!...."

"Od hrepenenja...."

"Da.... Vztrajam na tem: od hrepenenja postati 'gospod župan'!...."

Obe deklici sta pritekli na pomoč pri tem napadu:

"Priznajte, papa, vi hočete postati 'gospod župan'!"

*

Katarina, prileteno dekle z dežele, precej bistroumna pod svojim priprostim, naivnim obličjem, je s pestmi v širokih bokih prisostvovala tej borbi, v kateri bo skoro gotovo njen gospodar poražen.

G. Machecoulle je tehtal svojih 85 kg; imel je na sebi škornje in hlače dokolenke; ponosni brki so nevidno pohajali v košato, obilno brado; bil je ravnatelj velikega podjetja v Parizu, opravljal je na stotine služb in je mislil, da je njegova stroga socialna dolžnost prevzeti na sebe tudi del težavnih problemov kraja, kjer je letoval, kajti to mu je bilo obenem v zabavo, razvedrilo.... Toda gospod Machecoulle ni bil junak, čeprav je izgledal ko vojni bog. Klonil je pred slabotno žensko. Pred svojo ženo.... Nežni spol pač najde na še tako mogočnem Thilu — njegovo peto.

Dvignil se je, nezadovoljen z njo, zapustil mizo in šel mimo stare služkinje:

"Katarina, vaša pogača je bila izborna."

"Mogoče!.... Toda gospod je nikakor ni zaslužil!"

"Ah! In zakaj ne?...."

"To sami prav dobro veste!"

"....??"

"Ponavljam, da sami dobro veste...."

*

Od tega dogodka sta pretekli dve leti.

In danes je vstopil v ravnotako okrašeno stanovanje, v isto osebo, rdečkasto poslaščeno od žarkov jesenskega solnca, g. Machecoulle v isti obleki, škornjih in dokolenkah, sedel za isto mizo in bil obdan od itzih gostov, katerim je stregla ista služkinja.

"Si-li imel srečo na lovu?—" je rezko vprašala ista soproga.

"Ah! baš radi lova gre!...."

"Kaj pa je?.... Izgledaš zelo razburjen?"

"Vsakdo bi bil!"

"Nesreča?...."

"Da, nesreča.'

"Si li koga obstrelil?...."

"Ne."

"Govori, vendar!...."

"Naj bo. Naša lepa pokrajina je izgubljena!.... Izgubljeno tudi naše posestvo!.... Včeraj je bilo vredno 500.000 frankov.... — Jutri ga ne bo hotel nihče imeti.... Morali bomo odtod, sam ne vem kam.... mi in tisti ki jih je doletela ista nesreča."

"Kakšna šala!"

Toda to pot se g. Machecoulle ni zbal svoje žene.... Niti najmanj!.... Katastrofa je tu, torej je lahko pogumen.

"Šala.... Veš-li, kdo se bo nastanil ob Seini, na lepih travnikih, ki mejijo ob naše posestvo. Baš tik ob našem posestvu?...."

"Ali se namerava kdo naseliti?...."

"Joj, pa še kakšne stvari!"

"Kaj pa vendar?"

"Čisto navadna klavnica s tovarno smrdljivega loja in mukajočo živino.... prava kuga za celo deželo in za nas seveda, še posebej!"

*

Hipoma je bila gospa vsa iz sebe! — "Treba je vandar protestirati!.... Dvigniti je treba vse, kar leze in gre!.... Raspisati anketo!.... Braniti posestvo, kjer so se rodili naši otroci!.... Ne poznam novega župana, ker me ni zanimalo.... toda sedaj ga bom poiskala.... rekla mu bom: Gospod župan, tukaj smo!.... K vam se zatekamo za pomoč! Vi nas boste branili pred tem individuom!"

"Preposno!...."

"Nikdar ni preposno!"

G. Michecoulle je pomilovalno skomignil z rameni:

"Ti si toraj domišljaš, da te bo gospod župan ščitil pred tem individuom?"....

"Zakaj pa ne?...."

"Zakaj ne? Ker je to on sam!"

Dva rogonaca

Kakšna je razlika med ovnom in možem, ki ga žena vara? Oven zna, da ima roge, pa jih nevidi; mož pa jih niti ne vidi, niti ne ve, da jih ima.

Za kratek čas

Dolgaz

— Zdi se mi, da gre sosedovim zdaj slabo.

— Iz česa pa sklepaš, da žive v slabih gmotnih razmerah??

— Ko sem bil oni dan pri njih, sta igrala dva na en klavir.

*

"Ali že veš, da dr. Smola ne sme več zdraviti?"

"Kaj ne poveš! Kako je pa do tega prišlo?"

"Tak osel! Pred kratkim je umrla neka njegova bolnica in ko je izpolnil mrtvaški list, je v rubriko "vzrok smrti" pomotoma napisal svoje ime."

*

Prav ima

— Zakaj se pa ne oženiš z vdovo, s katero se zabavaš večer za večerom?

— Kako bi se pa potem zabaval ž njo?

*

"Koliko ste dali za slike?"

"200 dinarjev".

"Kaj? Saj so okviri več vredni."

"No, saj sem tudi samo te kupil."

*

Fotograf: "S čim morem posreči, gospa?"

"Mojo fotografijo boste povečali. Ampak usta morajo ostati prav tako majhna, kakor so na tej fotografiji."

*

Na banketu

"Dragi tovariši, pijem na zdravje vseh". — Splošno godrnjanje. "Na zdravje vseh navzočih." Splošno odobravanje.

*

Branko je prišel k vojakom in sicer h konjenici. Narednik mu je odkazal konja ter naročil, da naj zelo lepo ravna z njim. Branko pa še nikdar ni imel opravka s konji, zato se je silno nerodno obračal okoli rjavca.

"Čemu je pa to-le?" je vprašal narednika nerodni rekrut, kazaje ne širok pas, s katerim je bilo na konja pritrjeno sedlo.

"To je pa zato", je odvrnil narednik, "da konji ne popokajo od smeha, kadar vidijo pred seboj tako neumne in nerodne rekrute kot si ti."

*

V dvomu

"Mama, kaj je pravilnejše: mački ščipljem rep, ali mačko ščipljem v rep?" — "Ne eno ni drugo ni prav, kolikokrat sem ti že zabičila, da nikar ne trpinči živali!"

*

Pameten dečko

Katehet: "Kaj so storili Judje, kakor hitro so prebredili Rdeče morje?"

Učenec: "Sušili so si obleko."

*

Grozno

Uradnik: "To je strašno! Toliko posla imam, da ne utegnem niti — delati."

KLOBASE

Zopet so tu prave domače klobase, ravnotako kakor sta jih oče in mati doma delala. Cena je 38c funt. Denar se naj pošlje z naročnino. Poštnina plačana. Pišite na:

JOSEPH LESKOVAR
632 High Street, Racine, Wis.

POJASNILO ČITATELJEM

Že od leta 1881 je navadno in precej uspešno, dobro znano domače zdravilo narejeno pri W. F. Severa Company, Cedar Rapids, Iowa, čigar oglasi so priobčeni od časa do časa v Prosveti in se dobi na razpolago za bolehne ljudi.

Ta zdravila, na prodaj v vseh lekarnah, so višek neumornega raziskavanja in vrednostne preskušnje zdravniške znanosti. W. F. Severa Company je pionir v raziskavanju novih zdravilnih sredstev, ki se uporabijo v njih produktih za koristi človeštva. In posledica tega je, da so ta zdravila postala zelo priljubljena vsepovsod v Združenih državah.

W. F. Severa Company je vedno pokazala dobro voljo v blagobit tujerodcev živečih v Združenih državah. Precejšnja mera njih oglašanja je bila odmerjena na te ljudi in vsako leto napravijo in izdajo Zdravilski koledar v obliki male ročne knjižice s poukom o ameriškem državljanstvu, za tujerodne ameriške stanovnike. Ta knjižica je zelo priporočljiva za one, ki nameravajo postati ameriški državljani, in katere 1930 izdajo sedaj lahko vsakdo dobi v vsaki večji lekarni.—(Adv.)

FARMA NA PRODAJ

Proda se 40 akrov obsegajoča farma, oddaljena le 10 milj od mesta Milwaukee, Wis. Vse potrebno kmetijsko orodje, živina in poslopja. Za ceno in druge informacije pišite na naslov: Ana Dervald, 475 — 65th Ave., West Allis, Wis.—(Adv.)

Ustavite ta sitni kašelj

Čemu kašelj, kašelj, KAŠELJ? Vedno zagnjetje in nevarna je tudi, onemogočeni kašelj lahko povzroči bolezen. Ustavite kašelj s Severovim balzamom za kašelj. V rabi že 80 let za hitro odpomoč. Vprašajte vašega lekarnarja. Stane samo 35c.

W. F. SEVERA CO.
Cedar Rapids, Iowa.

SEVERA'S COUGH BALSAM

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Nov.. 30-1929) pomeni, da vam je naročnina potekla iz dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00, in za pol leta pa $3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo $4.80 za celo leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $7.50, pol leta $3.75, člane $6.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.[illegible] Člani doplačajo samo 50c poštnine.

Naročnine lahko tudi sami pošljete na naslov:

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Naročnina za list Prosveta

Za Združ. države in Kanado $6.[illegible]
1 tednik in ..... 4.[illegible]
2 tednika in..... 3.[illegible]
3 tedniki in ..... 2.[illegible]

Za Cicero in Chicago je.....$7.[illegible]
1 tednik in ..... 5.[illegible]
2 tednika in..... 3.[illegible]
3 tedniki in ..... 3.[illegible]

Tednik sam stane.....$1.[illegible]
Tednik v Evropo stane ..... 1.[illegible]
Poštnina za tednik v Evropo [illegible]

Mladinski List stane.....$1.[illegible]
Ml. List v Evropo stane..... 1.[illegible]
Cena oglasom po dogovoru

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da naznaniti vse spremembe naslovov in članic, naslove novih članov, imena in naslove odstopilih, črtanih in izobčenih članov naznaniti uprav-ništvu Prosvete, da se lahko [illegible] vrodi imenik za pošiljanje lista sveta. Imena in naslove, katere ljeto glavnemu tajniku, ostanejo v arhivu in jih upravništvo ne [illegible]. Torej je zelo važno, da vsaka[illegible] ta na nalaščeno zato pripravljenih [illegible] vse naslove upravništvu Pro[illegible] posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in [illegible] naslov. Upravništvo uljudno sp[illegible] da društveni tajniki in tajnice to [illegible] upoštevajo.—Philip Godina, upravnik.

Najzanesljivejše dnevne kakšne vesti so v dnevniku "Prosveti". Ali jih čitate [illegible] dan?

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA